

Covenant & Conversation

FAMILY
EDITION

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

ŞOFETİM • שפטים

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"ט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.
"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaşım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Dışarıdan Güç mü, İçeriden İrade mi?

Özet

Birçok kez tanık olduğumuz gibi, taşkınlık ve protestolar kısa süre içinde çirkin bir hal alabilir. John Maynard Keynes'in bir keresinde söylediği gibi, bir sivil kargaşanın gelişimini görmek, uygarlığın ince ve kırılğan bir kabuk olduğunu ve bu kabuğun kolaylıkla ve çabucak ufalanabildiğini kanıtlar. Moşe, Devarim kitabında ve özellikle Şofetim peraşasında, bu gibi ayaklanmalara önlem teşkil etmesi amaçlanan benzersiz bir siyasi projeyi ele almaktadır. Gelin bunu biraz açalım.

Acaba kalabalıklar neden ayaklanır? Bunun kısa cevabı açıktır: Çünkü bunu yapabilmektedirler. Güruh zihniyeti, birçok farklı türden insanı girdabında sürükleyebilir ve bu da, eğer bunu dizginleyecek önlemler yoksa, kısa süre içinde kaosa yol açabilir. Tora buna benzer bir durumu Altın Buzağı günahının sonrasında tarif etmektedir: "Moşe halkın kontrolsüzce hareket ettiğini, Aaron'un onların kontrolden çıkmalarına izin verdiğini... gördü" (Şemot 32:25).

Kalabalıklar kaos yaratır. Öyleyse bu tür kalabalıklarla nasıl başa çıkılabilir? Birçokları, insanları birbirlerini soyaktan veya birbirlerini öldürmekten alıkoymanın tek yolunun harici bir kuvvet kullanımı olduğu görüşündedir.

Bu argüman en açık şekliyle, 17. yüzyılda Hobbes tarafından ifade edilmişti. Kuvvet kullanımı olmadan, demişti Hobbes, herkesin herkese karşı savaştığı ve hayatın "çirkin, vahşi ve kısa" olduğu bir doğa halinde olurduk. Ayaklanma ve taşkınlıklarda tanık olduğumuz şey, Hobbes siyasetine dair canlı bir ders niteliğindedir.

Devarim'de Moşe tamamen farklı bir yol önermektedir. Moşe halkı toplamakta ve onlara, Kanaan Ülkesi'nde bir sosyal düzen olacağını bildirmektedir. Ama bunu kim başaracaktır? Moşe değil. Yeşua değil. Bir hükümet değil. Bir despot değil. Karizmatik bir lider değil. Ordu değil. Polis değil. "Siz" demektir Moşe. Devarim'de ifade edildiği şekilde, düzenin korunması, tüm halkın sorumluluğundadır. Berit (antlaşma) tümüyle

bunu öngörmektedir. Hahamlarımız *Kol Yisrael arevin ze laze*, "tüm Yahudiler birbirinden sorumludur" dedikleri zaman kastettikleri buydu. **Yahudilikte sorumluluk hepimize aittir ve başka birine devredilemez.**

Bunu bu haftaki peraşada son derece açık bir şekilde görmekteyiz. Peraşamız Yisrael'de bir kralın büyük bir servet ve çok sayıda at biriktirmesinin yasak olduğu söylenmektedir. İnsanlar en büyük egoya ve kuvvet üzerinde en büyük kontrole kralın sahip olması gerektiğini olabildiğince uzakta durmaktadır. Hobbes'in dünyasında güçlü bir hükümet olmazsa, kaos vardır. Krallar veya onların bir dengi, mutlaka gereklidir. Ama işte, Tora'nın bütününde, alçakgönüllü olması emredilen tek bir kişi vardır ve bu kişi de kraldır. Tora - Moşe aracılığıyla - siyaset hakkında tamamen farklı bir görüşü telaffuz etmektedir. Siyaseti, gücü kullanmak olarak tanımlamak yerine, Moşe, siyaseti, kendine hâkim olmak üzere iradeyi kullanmak olarak tanımlamaktadır. Her şey, insanın kalbinin içindeki "Tanrı'nın sesi" ile ilgilidir. "Yapmamalısın" sözlerini işitmekle ilgilidir. **Tora'da siyasetin, hükümetten korkmakla ilgisi yoktur. Tanrı'dan korkmakla ilgisi vardır.**

Bu siyasi program o kadar radikaldir ki, tarihte benzeri görülmemiş bir olgunun ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yahudiler Yahudi kanununu yalnızca Erets Yisrael'de, hükümeti ve gücü olan bağımsız bir devletleri olduğu zaman gözetmekle kalmamışlardır. Yahudi kanununu hiçbir ülkeleri, hiçbir güçleri, hiçbir hükümetleri, hiçbir orduları ve hiçbir polisleri olmadığı 2000 yıllık sürgün boyunca da gözetmişlerdir.

Berdiçev'li Rabi Levi Yitshak bir keresinde şöyle demişti: "Ey Evrenin Efendisi! Rusya'da bir Çar, bir ordu ve bir polis kuvveti var, ama yine de Rus evlerinde kaçak mallar bulunabiliyor. Yahudi halkıninsa bir Çarı yok, bir ordusu yok ve bir polis kuvveti yok; ama işte, Pesah'ta evlerimizde ekme bulmayı bir dene!"

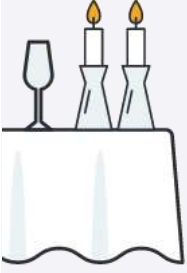
Başka bir yerde herhangi bir benzeri olmaksızın Moşe'nin anladığı şey, düzen yaratmanın yalnızca iki yolu olduğudur: ya dışarıdan güçle, ya da içeriden iradeyle; ya harici bir kuvvetin dayatmasıyla, ya da kanuna dair içselleştirilmiş bir bilgi ve adanmışlıkla.

Böylesi bir bilgiyi nasıl yaratabilirsiniz? Güçlü ailelerle, güçlü cemaatlerle ve kanunu öğreten güçlü okullarla; ve Şema'da söylediğimiz gibi, ebeveynlerin çocuklarına "evinde otururken ve yolda yürürken ve yattığında ve kalktığında" öğretmesiyle.

Bu sayede, birinci yüzyılda Josephus "Ulusumuzdan herhangi bir kişiye kanunlarımız hakkında soru

sorulacak olsa, o kişi kanunları kendi adı gibi anında tekrarlayacaktır. Kendimizi bildiğimiz andan beri kanunlarımız hakkında kapsamlı bir eğitim almamızın sonucu, bunların, bir anlamda, ruhlarımıza işlenmiş olmasıdır" diye yazabilmiştir.

Bu, cemaatlerin dinden uzaklaşmaları halinde, dünya çapında kaybetme tehlikesi içinde olduğumuz bir siyaset görüşüdür. **Nizam ile ayaklanmalar arasında yalnızca polis veya ordular durduğu zaman risk altında olan, özgürlüğün ta kendisidir. "Halk, halk tarafından halk için yönetildiği" zaman özgürlük yeniden doğar.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Tora'da neden kralın alçakgönüllü olması emredilmektedir ve bu bize liderlik hakkında ne öğretebilir?
2. Sizce iradeyi kendine hâkim olmak için kullanmak siyasette neden gereklidir?
3. Tanah'taki en büyük liderlerden bazılarını ele alın: Acaba bu liderler liderliğin bu asil niteliklerine örnek teşkil etmişler midir?

Kı saca Peraşa

Şofetim peraşasında Moşe, Bene Yisrael'e, adalet ve kanunların yozlaşma veya önyargı olmaksızın uygulanmasını temin etmek üzere her şehre yargıçlar ve kanunu dayatacak memurlar atamaları talimatını vermektedir. Tora, suçların kapsamlı bir şekilde soruşturulma gereğini vurgular ve herhangi bir mahkûmiyet kararı vermeden önce en az iki geçerli tanığın varlığını şart koşar. Ardından her neslin, Tora'nın kanunlarını yorumlamakla ve uygulamakla sorumlu liderleri olacağını ve halkın bu liderlere saygı göstererek verdikleri hükümlere riayet etmesi gerektiğini belirtir.

Peraşamız ayrıca bize, putperestlik ve büyücülüğü yasaklayan kanunları, bir kral atamaya dair kuralları ve kazara adam öldüren kişilerin kaçabileceği sığınma şehirlerinin tesis edilmesi için gereken yönergeleri öğretmektedir. Ardından perasha bazı savaş kurallarını listeler. Bunlar arasında, yeni bir ev inşa etmiş, yeni bir baş dikmiş, yeni evlenmiş veya savaştan çok korkan kişilerin ordudan muaf tutulması ve bir şehre saldırmadan önce barış teklifinde bulunma gerekliliği sayılabilir. Peraşamız, önlenebilir suçlar hakkında cemaatin ve liderlik kademesinin sorumluluğunu öne çıkaran *egla arufa* kanunuyla sona ermektedir.

Peraşadan Simalar

Meleh (Kral): Yaptığı her şeyde bilge olan bir kral, her şeyden önce ve her şeyin üstünde Tanrı'ya hizmet etmelidir.

İr Miklat (Sığınma Şehri): Hedefin güvenlik olduğu sığınma şehirlerinde, kazara katil olmuş kişiler bedenleri ve ruhları için bir sığınak bulurlar.

Şofet (Yargıç): Yargıçlar istikrarlı ve kesin bir şekilde hakikati getirirler, kalplerini saf tutan hikmetin rehberliği altında.

Avoda Zara (Putperestlik): Putlara tapmak insanları yoldan çıkarır, Tanrı'ya dönmekse yolu aydınlatır.

Peraşadan Pratiğe

Tanah döneminde bir *ir miklat*, kaza eseri birinin ölümüne yol açmış kişiler için güvenli bir sığınak görevi görür, onları intikam peşinde olabilecek kişilerden korur ve adil bir yargılamayı teminat altına alırdı.

Ancak bu sığınma şehirleri günümüzde var olan yerler değildir. Öyleyse, bu fikri günümüzde nasıl pratiğe dökümleriz?

İr miklat kavramını, cemaatlerimiz içinde, herhangi bir şeye ihtiyacı olan kişilerin, anlayış ve yardım olanakları bulabilecekleri destekleyici ortamlar oluşturmak suretiyle modern topluma uyarlayabiliriz. Bu, arkadaşlar arasındaki bir anlaşmazlığı dostça çözüme kavuşturmanın bir yolunu bulmak, fazladan yardıma ihtiyaç duyan aileler için cemaat sistemleri kurmak ve benzeri şekillerde yapılabilir.

İr miklat kavramı ayrıca kişisel sorumluluk duygusunu da teşvik ederek bize, eylemlerimiz hakkında sorumluluk almamız, af dilememiz ve gereken durumlarda teşuva yapmamız gerektiğini de hatırlatır.

□ Sizin, kendinizi güvende hissetmenizi sağlayan kişisel "*ir miklat*"ınız nedir?

Peraşayla Oyun

Haydi "*Kural Koyanlar, Kural Bozanlar*" oynayalım.

Bu oyunda her oyuncu kendi sırası geldiğinde, oyunun geri kalanı boyunca herkesin uyması gereken benzersiz bir kural icat edecek. Hepimizin konuşurken tek ayak üstünde sıçraması mı gerekiyor? Pekâlâ! Konuşmak yerine şarkı mı söylemeliyiz? Derhal! Her cümleden önce bir köpek gibi havlayalım mı? Tabii ki! Amaç, gittikçe artan bir saçma kurallar listesini hatırd tutmak ve hata yapmaksızın uygulamak olacak.

Eğer oyunculardan biri bir kuralı unuttuysa ona bir ceza verebilirsiniz. (Bu ceza gruptaki herkesin başta mutabık olduğu bir şey olmalı.) Örneğin onlardan, tekrar sıraları gelene kadar tuhaf bir şapka veya eşarp takmasını isteyebilirsiniz!

Peraşadan Bilmece

Soru: "Şema Yisrael" sözleri Tora'da kaç kez geçmektedir?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Felsefe

Rabi Sacks bir soru sormaktadır: Sosyal düzeni nasıl koruyabiliriz? Harici bir kuvvet yoluyla mı, yoksa kendimizi içten dizginleyerek mi? Tarih boyunca genel varsayım, düzenin ancak güç kullanımı yoluyla sağlanabileceği yönünde olmuştur. Bu düşünce, kaosu önlemek ve istikrarı temin etmek üzere güçlü bir hükümeti elzem görür.

Bunun aksine, Moşe, sosyal düzenin, Tanrı ile aramızdaki ilişkiden kaynaklanan kolektif sorumluluk ve kişisel itidalden geldiğini belirtmektedir. Bunu toplumlarımızda uygulamaya geçirmenin en iyi yolu, güçlü ve sağlam aile ve cemaat sistemleridir. Bu yaklaşımın kanıtlanmış bir geçmişi vardır. Yahudi kanununun (ve Yahudi halkının) sürgündeyken bile binlerce yıl ayakta kalmasını sağlamıştır.

□ Düzeni sağlamanın bir yolu olarak harici bir kuvvetin kullanıldığı durumlar aklınıza geliyor mu? Peki ya bunun insanların kendi iradeleriyle kendilerini dizginlemesi sonucunda sağlandığı durumlar? Sizce hangisi daha etkilidir?

Peraşa Anlatısı

Adaletse Adalet

Bir keresinde, uzak, çok uzak bir diyarda, Kral Aaron tarafı ndan yönetilen bir krallık vardı . Kral Aaron şatafatlı giysileri veya devasa şatoları pek kullanmazdı . Basit zevkleri olan, halkı nı bilge bir yürekle yöneten bir kraldı .

Bir gün, iki çiftçi şatonun kapı sı nda belirdi. İ kisinin de suratı kı pkı rması ydı . Birbirine bitişik olan toprakları nı n tamamı nı rı nda duran büyük bir elma ağacı nı n kime ait olduğu konusunda tartışıyorlardı . “O ağaç benim!” diyordu biri. “Hayır benim!” diyordu diğeri. Her ikisi de, diğeri tarafı n, ağacı n kendisine ait olduğunu sadece düşünmesini bile öfkelenmek için yeterli bir sebep olarak görüyordu. Kral Aaron hâlâ tartışmakta olan çiftçileri içeri aldı . İ kisi de çok sulu ve kı pkı rması elmalar veren bu ağaç üzerindeki hak iddiası nda ısrar ediyordu. “Bir fikrim var” dedi Kral Aaron. “Ağacı tam ortası ndan ikiye keselim, ahşabı ve elmaları da yarı yarı ya bölüşün. Adaletse adalet, öyle değil mi?”

Çiftçilerden biri kabul etti. “Eğer ben ağacı n bütününe sahip olamayacaksam, bari o da olaması n” diye düşünüyordu içinden. Ama diğeri çiftçi itiraz etti. “Kesinlikle olmaz! Ağacı n mahvedilmesini görmektense onu tamamen kaybetmeyi tercih ederim!”

O anda bu ikinci çiftçi, kendisi için meselenin sadece tartışmada kazanmak veya kaybetmek olmadığı nı , ağacı gerçekten önemseydiğini göstermişti. Kral Aaron’un, ağacı n gerçekte kime ait olduğunu belirleme planı işe yaramı ştı . “Hah! İ şte şimdi her şey apaçık ortada” dedi Kral Aaron. “Ağaç, onun ayakta kalması nı isteyen kişinin hakkı olmalı . O mutlaka ağacı en iyi şekilde koruyacaktır.”

Diğeri çiftçi başı nı sallayarak kralı n kararı nı kabul ettiğini belirtti. Kral Aaron’un bilgece kararı iki çiftçiye barış getirmişti ve ağaç tüm krallık için lezzetli elmalar üretmeye devam etti. Ağacı n gerçek sahibi, her hasat döneminde oraya büyük bir tabela koyuyordu: “Elmalar! İ steyen herkes için!”

Peraşadan Düşünceler

Siz Ne Yaptınız?

Eğer bir lider olarak ilkelerinize aykırı bir karar vermenizi talep eden bir kalabalıkla karşı karşıya kalsaydınız ne yapardınız? Hem kendi değerlerinize sadık kalıp hem de düzeni sağlamayı nasıl başarırdınız?

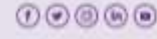
Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

Cevap: Beş kez ve hepsi Devarim kitabındadır! (bkz. Devarim 5:1, Devarim 6:4, Devarim 9:1, Devarim 20:3 ve Devarim 27:9)

David Woolf'un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.

 | RABBISACKS.ORG